

23 mrt 2026 -08:50

Detentiehuizen: een menselijker alternatief om op in te zetten, volgens eerste rapport van Nationaal Preventiemechanisme

Vandaag publiceert het Nationaal Preventiemechanisme tegen onmenselijke behandeling in detentie (NPM) het allereerste rapport over hun bezoeken aan de detentiehuizen van Vorst en Kortrijk. In een context van overbevolkte gevangenissen waarin gedetineerde personen leven in moeilijke tot onmenselijke omstandigheden, zijn de detentiehuizen volgens het NPM een model om op in te zetten als alternatief voor de klassieke gevangenis.

Dit is het eerste bezoekerapport van het NPM, het Nationaal Preventiemechanisme tegen onmenselijke behandeling in detentie, dat werd opgericht binnen het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens (FIRM). De bezoeken werden uitgevoerd door de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen (CTRG), een van de gespecialiseerde instanties van het NPM. Het rapport benadrukt de eerste positieve resultaten van de detentiehuizen als menselijker alternatief voor de klassieke gevangenis. Het identificeert ook bepaalde noodzakelijke voorwaarden om de rechten van mensen in detentie volledig te garanderen.

Claudia Bonamini, coördinator van het NPM: "Het is onze opdracht om situaties te identificeren die kunnen leiden tot slechte behandeling in detentie en zo te voorkomen dat dergelijke situaties plaatsvinden. Zoals de CTRG vaststelde tijdens de bezoeken, toont dit eerste rapport duidelijk dat de detentiehuizen kunnen bijdragen aan een drastische verlaging van de risico's op slechte behandeling."

"Terug mens zijn"

Detentiehuizen zijn kleinere gesloten inrichtingen, die zijn opgezet als alternatief voor de gevangenis. Het merendeel van de mensen die er gedetineerd zijn, werd veroordeeld voor een korte straf. Ze wonen in kleine groepen en krijgen begeleiding op maat om hun terugkeer naar de maatschappij voor te bereiden en het risico op recidive te beperken. Er zijn momenteel drie detentiehuizen in België: in Vorst, Kortrijk en Olen. Het NPM heeft Olen nog niet bezocht.

De bezoeken werden in juni en september 2025 uitgevoerd door de CTRG, in het kader van de NPM-opdrachten. De vaststellingen zijn duidelijk: de detentiehuizen dragen bij aan een beter respect voor de menselijke waardigheid en bereiden mensen in detentie beter voor op hun terugkeer naar de maatschappij.

Louise Reyntjens van de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen: "Vandaag zijn de gevangenissen overbevolkt. Mensen worden er opgesloten in onmenselijke omstandigheden en met onvoldoende voorbereiding op de terugkeer naar de maatschappij. Detentiehuizen tonen dat een andere vorm van detentie mogelijk is: structuren op mensmaat, met respect voor ieders waardigheid, intensieve begeleiding en gerichte ondersteuning gedurende de hele straf. Op een bepaald moment moeten mensen wel terug meedraaien in de maatschappij. Detentiehuizen bereiden hen hier beter op voor. Hun slaagkansen vergroten en het risico op herval vermindert."

Tijdens de bezoeken vatte een lid van de psychosociale dienst van een detentiehuis in één zin samen wat hen onderscheidt: "Gedetineerden kunnen hier opnieuw mens zijn."

Geïdentificeerde verbeterpunten

Het rapport identificeert ook meerdere uitdagingen in verband met bijvoorbeeld de drugsproblematiek of de manier om op bepaalde complexe situaties te reageren in een detentiemodel dat gebaseerd is op dialoog en vertrouwen.

Het NPM benadrukt dat deze uitdagingen benaderd moeten worden vanuit een zorg- en begeleidingslogica, met respect voor de mensenrechten en door in te zetten op de terugkeer van gedetineerde personen naar de maatschappij.

Een model om te ontwikkelen, zonder de gevangenis capaciteit uit te breiden

Naar aanleiding van de bevindingen tijdens de bezoeken, meent het NPM dat het model van de detentiehuisen voor meer mensen toegankelijk zou moeten zijn. Nu zijn detentiehuisen voorbehouden voor mensen die veroordeeld zijn tot een straf van maximaal drie jaar. Het NPM raadt aan om die doelgroep uit te breiden en om nieuwe detentiehuisen te openen.

In de huidige context van gevangenisoverbevolking benadrukt het NPM een essentieel principe: de detentiehuisen als een alternatief voor de klassieke gevangenis en zeker niet om extra plaatsen te creëren.

Het bezoeksrapport werd bezorgd aan de Kamer van volksvertegenwoordigers en de minister van Justitie. Het NPM zet de dialoog verder met de minister van Justitie, het Directoraat-generaal Penitentiaire inrichtingen en de directies van de betrokken inrichtingen om de opvolging van het rapport te garanderen.

NPM-bezoeksrapport

Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering
van de Rechten van de Mens
Leuvenseweg 48
1000 Brussel
België
<https://www.firm-ifdh.be>
info@firm-ifdh.be

Jolien Carnel
Communicatiemedewerker
+32 479 86 88 23
jcar@firm-ifdh.be

Pierre Charlot
Communicatie
+32 479 88 64 62
pierre.charlot@firm-ifdh.be